

การศึกษาพัฒนาการหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
ระดับประถมศึกษา ระหว่างปีพุทธศักราช 2458-2534

นางสาวสุรดา สุทธิศาสนกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาประถมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2537

ISBN 974-584-242-7

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I16924022

A STUDY OF THE DEVELOPMENT OF LIFE EXPERIENCES AREA
TEXTBOOKS AT THE ELEMENTARY EDUCATION LEVEL
BETWEEN B.E. 2458 - 2534

Miss Surada Sutthisasanakul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for the Degree of Master of Education
Department of Elementary Education
Graduate School
Chulalongkorn University

1994

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาพัฒนาการหนังสือเรียนกลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิตระดับ
ประถมศึกษา ระหว่างปีพุทธศักราช 2458-2534

โดย นางสาวสุรดา สุธธิตาสนกุล

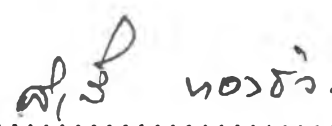
ภาควิชา ประถมศึกษา

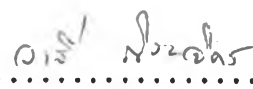
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์วารี ธีระจิตร

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สาส์ ทองธัว)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์วารี ธีระจิตร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์เพชรวรรณ จันทรางศุ)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

สรุป สุธิตาสกุล : การศึกษาพัฒนาการหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
ระดับประถมศึกษา ระหว่างปีพุทธศักราช 2458-2534 (A STUDY OF THE DEVELOPMENT
OF LIFE EXPERIENCES AREA TEXTBOOKS AT THE ELEMENTARY EDUCATION LEVEL
BETWEEN B.E.2458-2534) อ.ที่ปรึกษา: รศ. วารี ธีระจิตร, 230 หน้า.
ISBN 974-584-242-7

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์
ชีวิต ระดับประถมศึกษา ระหว่างปีพุทธศักราช 2458-2534 การศึกษานี้เน้นพัฒนาการด้านเนื้อหา วิธีการ
เรียบเรียงและรูปแบบของหนังสือเรียนที่พัฒนาโดยกระทรวงศึกษาธิการ

จากการศึกษาพัฒนาการของหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตโดยวิธีวิจัยเชิง
ประวัติศาสตร์และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดทำและครูผู้ใช้หนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์
ชีวิต พบว่าพัฒนาการของเนื้อหาในหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตทั้ง 3 ช่วง (ช่วงแรก
พ.ศ.2458-2498 ช่วงสอง พ.ศ.2503-2520 และช่วงสาม พ.ศ.2521-2534) มีพัฒนาการตาม
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

วิธีการเรียบเรียงในช่วงแรก (พ.ศ.2458-2498) เรียบเรียงแบบทละคร ในช่วงสอง
(พ.ศ.2503-2520) เรียบเรียงแบบร้อยแก้ว บรรยายและอธิบายความ ช่วงสาม (พ.ศ.2521-2534)
เรียบเรียงแบบทละคร

รูปแบบในช่วงแรก (พ.ศ.2458-2498) และช่วงสอง (พ.ศ.2503-2520) จะมีรูปประกอบ
เป็นภาพวาดและภาพถ่ายขาวดำ ส่วนช่วงสาม (พ.ศ.2521-2534) รูปประกอบจะมีทั้งภาพวาด ภาพถ่าย
ขาวดำ และภาพวาด ภาพถ่ายสี

ภาควิชา ประถมศึกษา
สาขาวิชา ประถมศึกษา
ปีการศึกษา 2536

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C340521 : MAJOR ELEMENTARY EDUCATION

KEY WORD: DEVELOPMENT / LIFE EXPERIENCES AREA / TEXTBOOK / ELEMENTARY
EDUCATION

SURADA SUTTHISASANAKUL : A STUDY OF THE DEVELOPMENT OF LIFE
EXPERIENCES AREA TEXTBOOKS AT THE ELEMENTARY EDUCATION LEVEL BETWEEN
B.E.2458-2534. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. VAREE THIRAJIT, 230 pp.
ISBN 974-584-242-7

This research aims to study the development of Life Experiences
Area textbooks at the Elementary Education level between B.E.2458-2534.
This study emphasizes the development of the subject, content presentation,
and the illustrations of the textbooks developed by the Ministry of
Education.

In the study of the development of Life Experiences Area textbooks
using historically based research and interviewing texts' authors and
teachers who use the textbooks, it was found that all the 3-periods in the
development of the subject of the Life Experiences Area textbooks (first
period : B.E.2458-2498, second period : B.E.2503-2520, third period : B.E.
2521-2534) met the aims of the curriculum.

The content presentation in the first period (B.E.2458-2498) was
in the style of play-writing. That of the second period (B.E.2503-2520)
was combination of prose, narration, and description. In the third period
(B.E.2521-2534, the style was play-writing again.

As for the illustrations, in the first period (B.E.2458-2498) and
in the second period (B.E.2503-2520), there were drawings, and black and
white photographs. During the third period (B.E.2521-2534), illustrations
consisted of drawings, black and white photographs, 4-coloured drawings, and
4-coloured photographs.

ภาควิชา.....ประถมศึกษา.....

สาขาวิชา.....ประถมศึกษา.....

ปีการศึกษา.....2536.....

ลายมือชื่อนิสิต..........

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..........

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ก็ด้วยความเมตตากรุณาและความช่วยเหลืออย่างดีจากท่านรองศาสตราจารย์วารี ถิระจิตร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นและแก้ไขปัญหามากมาย ทั้งคอยเอาใจใส่ ให้กำลังใจมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และระลึกถึงพระคุณของอาจารย์ จึงขอกราบขอบพระคุณในความเมตตาของอาจารย์เป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สาวิตรี ทองธิว และ รองศาสตราจารย์ พชรวารารณ จันทรางศุ ที่ได้กรุณามาเป็นประธานกรรมการและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้วิจัย และขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาให้ข้อมูลและความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างมาก

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือ ดูแลและให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้สำเร็จลงด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถจะกล่าวชื่อนามได้ทั้งหมด แต่ก็ซาบซึ้งในความกรุณาของท่านตลอดมา และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยในครั้งนี้ด้วย

ท้ายสุดผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา พี่และน้อง เพื่อน ๆ ที่ให้กำลังใจมาตลอด โดยเฉพาะบุคคลสำคัญคือ คุณพิชัย ไชยสงคราม ที่คอยให้กำลังใจและช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยอย่าง เต็มใจจนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงไปได้ด้วยดี

สุรดา สุทธิศาสนกุล

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
รายการตาราง	ญ

บทที่

1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
	สมมุติฐานของการวิจัย	7
	ขอบเขตของการวิจัย	7
	ข้อตกลงเบื้องต้น	8
	คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	8
	วิธีและขั้นตอนในการวิจัย	9
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	13
		;
2	วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
	วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	14
	ความหมายและลักษณะของหนังสือเรียนที่ดี	14
	หนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษาและหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริม	
	ประสบการณ์ชีวิต	18
	ลักษณะเนื้อหา	18

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
	ลักษณะวิธีการเรียงเรียง	23
	ลักษณะรูปเล่ม	26
	ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษาและหนังสือเรียน สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	29
	งานวิจัยในประเทศ	29
	งานวิจัยในต่างประเทศ	34
3	วิธีดำเนินการวิจัย	35
	การวิจัยเอกสาร	35
	เอกสารชั้นต้นและแหล่งข้อมูล	35
	เอกสารชั้นรองและแหล่งข้อมูล	38
	การสัมภาษณ์	46
	การเสนอผลการวิจัย	49
4	สภาพการจัดการศึกษาและหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ตั้งแต่ พ.ศ. 2458-2534	51
	สภาพการจัดการศึกษาและหนังสือเรียนสังคมศึกษา ตั้งแต่หลักสูตร พ.ศ. 2458 ถึงหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2598	53
	สภาพทั่วไปของสังคมไทยตั้งแต่หลักสูตร พ.ศ. 2458-หลักสูตร ประถมศึกษา 2498	53
	สภาพการจัดการศึกษาของไทย ตั้งแต่หลักสูตร พ.ศ. 2458-หลักสูตร ประถมศึกษา 2498	57

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
หนังสือเรียนสังคมศึกษาตั้งแต่หลักสูตร พ.ศ.2458 ถึงหลักสูตร ประถมศึกษา 2498	74
สรุปสภาพการจัดการศึกษาและหนังสือเรียนสังคมศึกษา ตั้งแต่หลักสูตร พ.ศ.2458 ถึงหลักสูตร พ.ศ.2598	94
สภาพการจัดการศึกษาและหนังสือเรียนสังคมศึกษาตามหลักสูตร ประถมศึกษา พ.ศ.2503	97
สภาพทั่วไปของสังคมไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2503.....	97
สภาพการจัดการศึกษาของไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2503.	97
หนังสือเรียนสังคมศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2503.....	103
สรุปสภาพการจัดการศึกษาและหนังสือเรียนสังคมศึกษาตามหลักสูตร ประถมศึกษา พ.ศ.2503.....	117
สภาพการจัดการศึกษาและหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521.....	120
สภาพทั่วไปของสังคมไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521.....	120
สภาพการจัดการศึกษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521.....	121
หนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521.....	125
สรุปสภาพการจัดการศึกษาและหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิตตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521.....	140
สรุปสภาพการจัดการศึกษาและหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ ชีวิต ตั้งแต่ พ.ศ.2458 ถึง 2534.....	143

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายและ ข้อเสนอแนะ 159
	ผลการวิจัย 160
	อภิปรายผล 163
	ข้อเสนอแนะ 166
	ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหนังสือเรียน 166
	ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ใช้นักเรียน 167
	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย 167
	บรรณานุกรม 168
	ภาคผนวก 179
	ภาคผนวก ก. การสัมภาษณ์ (รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ แบบสัมภาษณ์) 180
	ภาคผนวก ข. รายชื่อหนังสือเรียนที่ใช้ในการวิจัย 184
	ภาคผนวก ค. ภาพประกอบ 185
	ภาคผนวก ง. การศึกษาและหนังสือเรียนสังคมนาศึกษาสมัยโบราณ 195
	ประวัติผู้วิจัย 230

รายการตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ตารางสรุปพัฒนาการของหนังสือเรียนช่วง เวลา พ.ศ.2458-2534	146
2	ตารางสรุปพัฒนาการของหนังสือเรียนช่วง พ.ศ.2503-2520	150
3	ตารางสรุปพัฒนาการของหนังสือเรียนช่วง พ.ศ.2521-2534	155